ಡಾ॥ ಎಲ್. ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಬಸವಪೂರ್ವದ ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿವಶರಣ-ವೀರಸಂಗಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿ ಒಂದು ಮಹೋನ್ನತ ಪುಟ. ದೀನ-ದಲಿತರ ಬದುಕಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ ನವೋದಯ ಕಾಲ. ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವನ್ನೇ ಹಿಂಜಿದ ಅಪೂರ್ವ-ಅದ್ಭುತ ಘಟನೆ. ಜಾತೀಯತೆ-ಕಂದಾಚಾರಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೌರವ - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಾಮರಸ್ಯ, ಕಾಯಕತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನು ಶರಣರು ರೂಪಿಸಿದರು. ಬದುಕಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರು. ಶೋಷಣೆ, ದರ್ಪ-ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ-ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೊಸ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದರು. ಅವರು ವಂದ್ಯರು.

ಇಂಥ ಶರಣರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೀದರದ ವೀರ-ಗಣಾಚಾರಿ-ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿದ್ದಾನೆ.[1] ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ನಡೆಯುವ ಮುನ್ನವೆ ದರ್ಪ - ದೌರ್ಜನ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಖಡ್ಗ ಹಿರಿದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಿಡಿಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಕನೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೇ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಶರಣನವನು. ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಚಂದ್ರಾಣಿ ಪುರುಷ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡ ವೀರಶರಣೆ. ಇವರೀರ್ವರ ಪರಿಚಯ ಲೇಖನ ಒಂದು ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿಜ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಯ್ಯ ವಿರಚಿತ 'ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯನ ಚೌಪದನ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಸಮಗ್ರವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆತನ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಶತ-ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಬೀದರ ಸಂತರ ಶರಣರ ತವರೂರು. ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರ. ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಸಂಗಯ್ಯನ ಜನನ. 'ಸ್ವಾಮಿ ಹುಟ್ಟಿದನು ಬಿದರೂರು ಪುರದೊಳಗೆ.'[2] ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ತಂದೆ ಕಾಮಣ್ಣ, ತಾಯಿ ಸೋಮಲದೇವಿ.[3] ಶಿವ-ಭಕ್ತಿ ದುರಂಧರರೆಂದು ಮೆರೆದವರು. ನಿಗರ್ವಿ ದಂಪತಿಗಳು. ಸಂತಾನವಿಲ್ಲವೆಂಬ

---

1. ಶಿವಶರಣ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯಲು ನನಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದವರು ಲಾಡಗೇರಿಮಠದ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ,
2. 'ಚೌಪದನ', ಡಾ॥ ಸುಂಕಾಪುರ (ಸಂ.), ಜೀವನ ಜೋಕಾಲಿ, ಪು. ೭೯ ; ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿವಶರಣರ ಚರಿತ್ರೆ, ಭಾಗ-೧,೨ ; ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಶಿವಶರಣ ಕಥಾರತ್ನಕೋಶ, ಪು. ೪೨೨. ಬೀದರ ನಗರಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳು : ಬಿದಿರೆ > ಬಿದಿರುಪುರ > ಬಿದಿರೂರುಪುರ.
3. ಅದೃಶ್ಯಕವಿ, ಪ್ರೌಢರಾಯನಕಾವ್ಯ, ಸಂಧಿ. ೧೩.

ಕೊರಗು. ಕಾರಣ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ಕೇತಕಿ ಸಂಗಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.[4] "ನಂಬಿ ಕರೆದರೆ ಓ ಎನ್ನನೇ ಶಿವನು." ದಂಪತಿಗಳ ಸದಾಚಾರ-ಸದ್ಭಕ್ತಿಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಸಂಗಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ ಸಂಗಯ್ಯನೆಂದೇ ನಾಮಕರಣ.

ಅದೃಶ್ಯಕವಿ ವಿರಚಿತ 'ಪ್ರೌಢರಾಯನಕಾವ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಂತೆ,

ಆ ಪುರದಿ (ಬೀದರ ಕೋಟೆ) ಶಿವಭಕ್ತ ಶಿವ
ಸೇಮಂತ ಮಣಿಯನಿಪ । ಗೋಪವಾಹನಪಾದ ।
ಭಜಕ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯನ । ರೂಪುಯೌವನ ಸಗುಣ
ರಾಜಿ-ರಾಜಿಸುವ ಸೋಮಲದೇವಿ ।
ಯೆಂದೆಂಬುವ । ಓಪಳೊಡಗೂಡಿರುತ ।
ವ್ಯಾವಹಾರಮುಖದಿಂದ । ಸೋಪು-ಸಕಲಾತಿ
ನವರತ್ನ ವಾಜಿಯ ಫಲವ । ಕೇಪುಗಳ
ತಂದು ಬೆಲೆಗಿತ್ತು ಬಿಲುಹರದನಾಗಿರಲು
ಒಂದು ದಿವಸದಲಿ ॥ ೮೩ ॥ [5]

ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ತಂದೆ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಒಬ್ಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಿಯಾಗಿದ್ದ. ನವರತ್ನ ಮುಂತಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದರೆ ಆತನೊಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ಹಾಗೂ ರಾಜಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ವರ್ತಕನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಹಾಗೂ ಕಾಕತೀಯರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ತಕರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅವರೆಲ್ಲ 'ವೀರ ಬಣಜಿಗ'ರೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯನೂ ಒಬ್ಬ ಧನಿಕ 'ವೀರ ಬಣಜಿಗ'ನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವಾಗಲಾರದು.

ಸಂಗಯ್ಯನ ಬಾಲ್ಯ ಪವಿತ್ರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾಯಿತು. ಶಿವದೇವಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದರು. ಬಹುಶಃ ಸಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಆಗ ೧೨ ವರುಷ ವಯಸ್ಸು. ಶಿವದೇವಸ್ವಾಮಿಗಳು ರುದ್ರಮುನಿಗಳ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು. ರುದ್ರಮುನಿಗಳು ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳು. ಆಂಧ್ರ-ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರು.

ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಇವರ ಮಠ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ.[6] ಇಡೀ ಪರಿಸರವೆಲ್ಲಾ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪವಾಗುವಂತೆ ನಮಗೆ ದೊರೆತ 'ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಈ ಚರಿತ್ರೆ ನಮಗೆ ಕೋಹಿರದಲ್ಲಿ ಡಾ॥ ಡಿ. ಎನ್. ದೀಕ್ಷಿತ (ಮಹಾರಾಜ) ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿತು. ಕೋಹಿರ ಗ್ರಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಾಲ-ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಯಗಳೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಾಪಿಯಾಗಿದ್ದ. ಅತುಲ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದ. ಒಂದು ಸಲ ಕೋಹಿರದ ದೀಕ್ಷಿತ ಮನೆತನದ ೨ನೇ ವೇಣಂಭಟ್ಟರು (೧೦೦೦ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದರು) ಬೀದರ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಬೀದರದ ನರಸಿಂಹಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ (ನರಸಿಂಹಝರಾ) ಭೇಟಿ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ತೇಜಸ್ವಿ ಬಾಲಕನಾದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ವಿಭೂತಿ-ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧರಿಸಿದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಇವರಿಗೆ ಶಿವನ ಪುತ್ರನೆಂದೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನಂತೆ. ಕುತೂಹಲ ತಡೆಯದೆ ವೇಣಂಭಟ್ಟರು ಆತನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ವೀರ

4. ಈ ದೇವಾಲಯ ಜಹಿರಾಬಾದ್ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಅನೇಕರ ಕುಲದೇವತೆ.
5. ಅದೃಶ್ಯಕವಿ, ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾವ್ಯ, ಸಂಧಿ ೧೩
6. ಬೀದರದ ಲಾಡಗೇರಿ ರುದ್ರಮುನಿಗಳ ಮಠ ಇಂದಿಗೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇವರು ಬಸವಪೂರ್ವದವರು. ಇವರ ಬಗೆಗೆ ವಿವರವಾದ ಲೇಖನ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಗಯ್ಯ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ.

ವೇಣಂಭಟ್ಟರು ಸಂಪ್ರೀತರಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೋಹಿ ರಕ್ಕೆ "ನನ್ನ ಹಿಂಬಾಲ ಬರುತ್ತೀಯಾ" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ "ಏಕಾಗಲಿ" ಎಂದು ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನುಡಿದನಂತೆ. ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬೀದರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಪ್ರಚಲಿತವಿತ್ತು ಎಂಬ ಅಂಶ ಈ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

"ಸೋಮನಾ ಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಬೆಳೆದ" ಸಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅವನ ಮದುವೆ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮೂಡಿತು. ಓಂಕಾರಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಬೀಗರ ಮನೆಯ ವಧು ಚಂದ್ರುಣಿಯೇ ಸಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಸೂಕ್ತಳೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರುಣಿ ಭೀಮಯ್ಯ–ಕಮಲದೇವಿ ಅವರ ಏಕೈಕ ಪುತ್ರಿ. ಓಂಕಾ ರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ ಚಂದ್ರುಣಿ ಲಿಂಗಾ ಧಾರಿಣಿಯಾದ ಸೌಜನ್ಯ ಸುಂದರಿ. ಎಕ್ಕಲಾದೇವಿಯ ಪರಮಭಕ್ತಳು. ವೀರಸಂಗಯ್ಯನೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು. ಓಂಕಾರಪುರದ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಚಂದ್ರುಣಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಪನ್ನೀರನೆರೆದು ಸೋಬಾನ ಹಾಡಿ ಮುತ್ತಿನದಂಡೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಓರಗೆಯ ಗೆಳತಿಯ ರೊಡನೆ ನಕ್ಕು ನಲಿಯುತ್ತ ಕೋರೂಟ ಮುಗಿಸಿ ಬೀದಿ ಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ನಗರದ ಅರಸ ಮಾಧವರಾಯನ ಕುವರ ಭಾಸ್ಕರ ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಚಂದ್ರುಣಿಯ ರೂಪ ಯೌವನ ಕಂಡು ಮೋಹ ಪರವಶ ನಾದ. ಅವಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಚಿಂತಾ ತುರನಾದ. ಆದರೆ ಪರ–ಪುರುಷನ ನೋಟದಿಂದ "ವಿಧಿಯೆಮಗೆ ಬಂತೆಂದು" ಮನನೊಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಾಯಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಸಿದಳು. ನಿನಗೆ "ಬೈದವರ ಎಳೆತರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸುವೆ" ಎಂದು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅವಳನ್ನು ಸಂತೈಯಿಸಿದರು.

ಮೋಹಪರವಶನಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಚಂದ್ರುಣಿಯನ್ನು ಕರೆತರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ. ಚಂದ್ರು ಣಿಯ ತಂದೆ ಒಂದು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದ. ಭಾಸ್ಕರ ಧನ, ಕನಕದ ಆಸೆ ಆಮಿಷ ನೀಡಿದ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರಲು ಸೌಕರ್ಯ ನೀಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಭೀಮಯ್ಯ ಒಪ್ಪದೆ ಅವಳು ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಮಡದಿ ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಕುಪಿತನಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಭೀಮಯ್ಯನನ್ನು ಹೊರನೂಕಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಚಂದ್ರುಣಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲು ಕಳಿಸಿದ. ಚಂದ್ರುಣಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು "ಅರಮನೆಗೆ ಬರಬಹುದೆ ಪುರುಷ ನುಳ್ಳವಳು. ಶರಣ ಕೇಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮುರಿದು ಕೊಲ್ಲು ವರು" ಎಂದು ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮದ ಹಿತನುಡಿ ಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದಳು. ಹೀಗೆಯೇ ಭಾಸ್ಕರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರುಣಿ ಅಪರೀರ್ವರಲ್ಲಿ ವಾದ–ವಿವಾದ ಬೆಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ಭಾಸ್ಕರ ಚಂದ್ರುಣಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದ. ಘಾಸಿಯಾದ ಚಂದ್ರುಣಿ ಸೆರಗ ಭವಿ ಮುಟ್ಟಿದನೆಂದು ಮುತ್ತಿನ ದಂಡೆ ಹರಿದು ಹಾಕಿದಳು. ಶೀಲ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾರಿಯಂತೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದಳು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಬಿದರೂರು ಪುರದಲ್ಲಿರುವ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನಿಗೂ ತಿಳಿ ಸಿದಳು.

ಓಂಕಾರಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಕ್ರೋಧತಪ್ತನಾದ. "ಕಡಿದು ಭಾಸ್ಕರನ ಶಿರ ಚೆಂಡಾಡದತನಕ ಬಿಡೆನೆಂದು" ಮೀಸೆ ಹುರಿ ಗೊಳಿಸಿದ. ಲಗು–ಬಗೆಯಿಂದ ಓಂಕಾರಪುರಕ್ಕೆ ದಿಬ್ಬಣ ವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ. ಬಿದರೂರುಪುರದ ಬೀಗರನ್ನು ಭೀಮಯ್ಯ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ. ಗುರು–ಹಿರಿ ಯರ–ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ–ಚಂದ್ರುಣಿಯರ ವಿವಾಹ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಅದ್ದೂರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳನ್ನು ಭೀಮಯ್ಯ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ.

ಇನ್ನೂ ಚಂದ್ರುಣಿಯ ಕನಸನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಸ್ಕರ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರುಣಿಯ ಮದುವೆ ನಡೆದು ಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಸೈನಿಕ ರನ್ನು ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಕಳಿಸಿದ. ವೀರಾಧಿ-ವೀರಸಂಗಯ್ಯ "ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುವನ ಹೆಸರೇನು ? ಕಣ್ಣು ತಲೆ ವಾಸುಂಟು ನಿಮ್ಮ ಅರಸನಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಸಾಯಬೇಡ" ಎಂದು ಘರ್ಜಿಸಿದ. ಎರಡೂ ಬಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಕದನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಅರಸನ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಧಾನಿಯ ರುಂಡ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಅನೇಕ ಸೈನಿಕರು ಜೀವ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಉಳಿದವರು ಕಂಗೆಟ್ಟರು. 'ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ'ಯ ಪ್ರಕಾರ ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯ ರಣಚಂಡಿಯಂತೆ ಕಾದಾಡಿದ ಲಂಕಾದಹನ ಮಾಡಿದ ಚರಿತ್ರವಾನ್ ಪುರುಷನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕದನ ಸೋಮವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆದ. ಮಡದಿಯನ್ನು ಬಿದರೂರುಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದ.

ಓಂಕಾರಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕದನದಲ್ಲಿ ಅಪಜಯ ಹೊಂದಿದ ಭಾಸ್ಕರ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ಮತ್ತೊಂದು ಕದನಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ. ಈ ಎರಡ ನೆಯ ಕದನ ಬೀದರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಬೀದರದ ಕೋಟೆಗೆ ಭಾಸ್ಕರ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ. ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ರುವ ಲಾಡಗೇರಿಯನ್ನು ಸುಲಿದು ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದ. ಜನರೆಲ್ಲ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಕದನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಸಿಂಹದಂತೆ ಕೆರಳಿದ. ಕತ್ತಿಹಿಡಿದು ಕುದುರೆಯೇರಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದ.

"ಕತ್ತರಿಸಿ ಶಿರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತಲಿ ಬರಲು" ಭಾಸ್ಕರನು ತತ್ತರಿಸಿ ರಣರಂಗದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಕಟ್ಟಿದ ಹೆಣವನ್ನು ಕಂಡು ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯ ಅತಿಯಾಗಿ ಮರುಗಿದ. ಒಬ್ಬ ಶಿವಶರಣನ ಹತ್ಯೆಯಾದದ್ದು ಮಹಾಪಾತಕವೆಂದು ಹಳಹಳಿಸಿದ. ಎರಡನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನೇ ಜಯ ಗಳಿಸಿದ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಭಾಸ್ಕರನ ಹಗೆತನ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ನನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಕನವರಿಸಿದ. ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮರೆಂದರೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನಿಗೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಇದನ್ನರಿತ ಭಾಸ್ಕರ ಜಂಗಮರೂಪಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ದುರಾಲೋಚಿ ಸಿದ. ಜಂಗಮರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯ ಹರನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ. ಅವನ ಚರಣಕ್ಕೆ ಎರಗಿದಾಗ "ವೈರಿ ಸಿಕ್ಕಿದನು ಕೈಯೊಳಗೆ" ಎಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇರಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. "ನರ ಕೊಲ್ಲಲ್ ಹರ ಕಾಯ್ವನು" ಎನ್ನುವಂತೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಮುಗ್ಧಭಕ್ತಿಗೆ ಶಿವನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಭಾಸ್ಕರನ ಕೈಯನ್ನು ತಡೆದು ವೀರಸಂಗಯ್ಯನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ. ಶಿವನ ರೂಪಕಂಡು ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಪುಳಕಿತನಾದ. "ಶಿವನೆ ಭಾಸ್ಕರಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡಯ್ಯ ನೀನು ಅವನಿಂದ ಕಂಡೆನಾ ನಿಮ್ಮ ಚರಣವ" ಎಂದು ಶಿವನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿದ. ಔದಾರ್ಯದ ಶರಣ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಪೂರ್ವ ಉದಾಹರಣೆ ಇದು. ಭಾಸ್ಕರ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು "ಹರನ ಕಂಡೆನು ತಾಯಿ ನಿಮ್ಮನೊಡನಾಡಿ" ಎಂದು ವಿನೀತನಾಗಿ ಚಂದ್ರಾಣಿ ಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದ. ಗುರುಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ದೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ತನ್ನ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಶೀಲಭಂಗ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಚಂದ್ರಾಣಿ "ಪರನಾರಿ ಸೋದರ ರಾಜೇಂದ್ರ ಬಾರೊ" ಎಂದು ಕರೆದು ಆದರಿಸಿದಳು ; ಅಜ್ಞಾನಿ, ಅವಿವೇಕಿ, ಕಾಮಾಂಧನಾದ ಭಾಸ್ಕರ ಶಿವಶರಣರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅರುಹಿನ-ಆಚಾರದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಸುಜ್ಞಾ ನಿಯಾದ.

ಇದಿಷ್ಟು 'ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಚೌಪದನ'ದಲ್ಲಿ ರೂಪಿತವಾದ ಕಥಾಸಾರಾಂಶ. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆ ಅನ ವಶ್ಯವೆಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕತೆ : ಈ ಚೌಪದನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೇ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶ. ಇತಿಹಾಸದ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಪ್ಪವಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥೂಲ ವಿವರಣೆ ಅಥವಾ ಕೂಲಂಕಷ ವಿಮರ್ಶೆ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಅನಿ ವಾರ್ಯ.

ಈ ಚೌಪದನ ಕಲಬುರಗಿ ದೇಶದ ಅಂಬುಲಗಿಯ ಭಕ್ತ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಯ್ಯನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಚೌಪದನ ವೆಂದು ಡಾ॥ ಸುಂಕಾಪೂರ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿ

ಪ್ಪಾರೆ.[7] ಇದನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿಯ ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ವಾಗಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಆತನು ಬೀದರ ಪರಿಸರದ ಪರಿಚಯ ವಿಲ್ಲದವನು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಕವಿ ಬೀದರ ಪ್ರದೇಶದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ರೂಪಿಸಿದ ? ಆತನ ರಚನೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಸಮೀಪ ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡುವುದು ಸಹಜ.

ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ವಾದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ದೊರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಡೀ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನೇ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ವೆಂದು, ನಂಬಲನರ್ಹವೆಂದು ತಳ್ಳಿಬಿಡುವುದು ಪ್ರಾಜ್ಞರ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಕವಿಯ ಕಾಲ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅವನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಘಟನೆಗಳ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಅನೇಕ ಸಮಕಾಲೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿ ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

೧. ನಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಓಂಕಾರಪುರ ಯಾವುದು ? ಈ ಓಂಕಾರಪುರ, ಕೋವೂರು ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ (ಆಂಧ್ರ) ಎಲ್ಲ ಒಂದೇ. ಅಂದಿನ ಕೋವೂರು ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರವಿದೆ. ನಂದಿ–ಕಂದಿಯಲ್ಲಿ (ಆಂಧ್ರ) ದೊರೆತ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕೋವೂರು' ಗ್ರಾಮದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[8] ಈ ಗ್ರಾಮ ವನ್ನು ನಂದಿ–ಕಂದಿಯ ನಾರಣೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಯೆಂದು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ೯೩೭ ಶಕ ವರ್ಷ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೫. ಪಂಪಪೆರ್ಮಾಡಿ ಈತನು ಈ ಭಾಗದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನೆಂಬುದು ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೋಹಿರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ದೊರೆತಿದೆ.[9] ಈ ಶಾಸನ 'ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯನ ಕಟ್ಟೆ'ಯ ಮೇಲೆ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದು ಮೊದಲಿ ನಿಂದಲೇ ಇದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಕೂಡಿಸಿರಬಹುದೋ ತಿಳಿಯದು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಈ ಶಾಸನ ಇಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ೯೯೧ ಶಕ ವರ್ಷ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೯ರ ವರ್ಷ ೨ನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನ ಹೆಸರು ಪಂಪ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಅಂದಿನ ಕೋವೂರು ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ ಎನ್ನುವವರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ವಿಲ್ಲ. ಬಹಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಹಿರ ಎಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಹಿರ ಮಾಂಡಲೀಕರ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸ್ಥಳ ವಾಗಿತ್ತು.[10] ಕಾಳೇ ಮುಹಮ್ಮದನು ಬಹಮನಿ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಕೋಹಿರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ.

೨. ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ ಅಂದಿನ ಓಂಕಾರಪುರ ವೆನ್ನುವದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಏನು ಆಧಾರ ? ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ ಅಂದಿನ ಓಂಕಾರಪುರವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ನಮಗೆ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಧಾರವಿದೆ. 'ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ' ನಂಬಲರ್ಹ ವಾದ ಸಮಕಾಲೀನ ಗ್ರಂಥ. ಇದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಓಂಕಾರಪುರ(ಪಟ್ಟಣ)ದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಬೆಳಕನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಓಂಕಾರಪುರ ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ನಗರ. ಸುಮಾರು ೧೪೪೪ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂತು. ಓಂಕಾರಪುರದ ವರ್ಣನೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (ಕಾಲಿಕಾಖಂಡ) ಶಿವ–ಬ್ರಹ್ಮರ ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಪಪುರಾಣ ಗಳಾದ ವಾಯು–ಅಗ್ನಿಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾರದ–ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಸಂವಾದದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕಾಲಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರಪುರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

---

7 ಚೌಪದನಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ, ಪು. ೮

8 ಎನ್ಯೂವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆಫ್ ಎಪಿಗ್ರಫಿ, ೧೯೬೦–೬೧, ೯೪ ಬಿ

9 ಅಲ್ಲೇ, ೧೯೬೦-೬೧, ಸಂಖ್ಯೆ ೫೭

10 ಇಸಾಮಿ ಫುತೂಹತ್ ಸಲಾತೀನ್, ಪು. ೫೬೩-೫೬೭. ಈತ ಬಹಮನಿ ಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸಕಾರ.

ಇದಕ್ಕೆ ಓಂಕಾರಪುರವೆಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಸುಮಾರು ೧೪೪೪ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೋಹಿರದ ದೀಕ್ಷಿತ ಮನೆತನದ ಮೂಲಪುರುಷರಾದ ಸುದರ್ಶನ ದೀಕ್ಷಿತರು ಧರ್ಮಪುರಿ (ಆಂಧ್ರ) ಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಶಿವಭಕ್ತರು. ೫೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾರಣ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ (ಶಿವ) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನಂತೆ. ಶಿವನ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ನಗರಕ್ಕೆ ಓಂಕಾರಪುರವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಿಂದ ಈ ನಗರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂತು. ಮೊಗಲರ ಕಾಲದಿಂದ ನಿಜಾಮ ಅರಸರ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಕೋಹಿರಿನ ದೀಕ್ಷಿತ – ಮನೆತನದವರಿಗೆ ವರ್ಷವೂ ಮಾಸಾಶನ ದೊರೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಓಂಕಾರೇಶ್ವರನ ಪೂಜೆ ಇತರ ಖರ್ಚಿಗೆ ಸರಕಾರದಿಂದ ಧನ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ೧೭೬೯ ಫಸಲಿಯ ಒಂದು ಫರಮಾನ್ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೀಕ್ಷಿತ ಮನೆತನದವರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮೊಗಲ ಕಾಲದ ಉಂಗುರ ಮುದ್ರೆಗಳೂ ಇವರಿಗೆ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅವು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರಪಟಗಳು ಇನ್ನಿತರ ದಾಖಲೆಗಳೂ ಇವೆ. ಇವುಗಳು ಇಂದಿನ ಕೋಹಿರ ಅಂದಿನ ಓಂಕಾರಪುರವೆಂದು ನಂಬಲು ಬಲವಾದ ಆಧಾರಗಳು.

೩. ಇದಲ್ಲದೆ ಇಂದಿಗೂ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಹೆಸರು ಕೋಹಿರದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾತು. ಶರಣನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ 'ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯನ ಕಟ್ಟೆ' ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕದನ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಊರ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೪. ಅರಸು ಮಾಧವರಾಯ ಹಾಗೂ ಆತನ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಯಾರು ? ಚೌಪದನದಲ್ಲಿ ಮಾಧವರಾಯನನ್ನು ಅರಸನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ದೊರೆತ ಯಾವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಈತನ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಪಂಪಪೆರ್ಮಾಡಿ ಆ ಕಾಲದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನೆಂಬುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. 'ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ' ನಮಗೆ ಕೋಹಿರ ನಗರದ ಅರಸು ಮನೆತನದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

೫. ಸುದರ್ಶನ ದೀಕ್ಷಿತರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬಂದ ಓಂಕಾರಪುರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಸುದರ್ಶನರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತೇಜಸ್ವಿ ಬಾಲಕ ಇವರೆಡೆಗೆ ಬಂದ. ಆತ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ. ಆತನನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅವನ ಗುಣ–ಸ್ವಭಾವ ಕಂಡು ಸುದರ್ಶನರು ಅವನಿಗೆ ರಾಜನಾಗೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಅಂತೆಯೇ ಅವರ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಾಲಕ ಪ್ರತಾಪನೆಂದು ಅಭಿಧಾನ ಹೊಂದಿ ಓಂಕಾರಪುರದ ಅರಸನಾದ. ೮೦ ಗ್ರಾಮಗಳ (ಪರಗಣಾದ) ಅಧಿಕಾರ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಪ್ರತಾಪನ ನಂತರ ಏಳು ಜನ ಅರಸರು ಓಂಕಾರ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿದರು. 'ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ ವಂಶಾವಳಿಯ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ :

ಪ್ರತಾಪ ಮಮ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಮುಖಲು ।
ದ್ವಿತೀಯೋ ವಿದ್ಯಾಧರ ।
ತೃತೀಯೋ ಪ್ರ ಚಂದ್ರಜ । ಚತುರ್ಥೆ ನರಹರಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾ
ಪಂಚಮೋ ಸಿಂಹವಾಹನ । ಷಷ್ಠೋತು ಮಾಧವಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾ
ಸಪ್ತಮೇ ಭಾಸ್ಕರ ಪ್ರಭು.

ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೆಸರು ಮಾಧವರಾಯ ಹಾಗೂ ಭಾಸ್ಕರ ವಂಶಾವಳಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ಆರನೆಯ ಹಾಗೂ ಏಳನೆಯ ಅರಸರು. ಇವರ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಚರಿತ್ರೆ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸುದರ್ಶನರು ಸುಮಾರು ೧೪೪೪ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಓಂಕಾರನಗರವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ತಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆಯ ರಾಜ ಪ್ರತಾಪ. ಸುದರ್ಶನರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯ. ಅಂದರೆ ಈತನು ೧೪೪೪ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದ. ಅವನಿಂದ ಏಳನೇ ವಂಶದವರೆಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಆಯುಷ್ಯದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸುಮಾರು ೫೦ ವರುಷ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ವರುಷಗಳ ನಂತರ ಮಾಧವರಾಯ ಹಾಗೂ ಭಾಸ್ಕರ ಇವರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇವರು ಓಂಕಾರಪುರದ ದೊರೆಗಳಾಗಿ

ದ್ದಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದಿವಂಗತ ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಮಾಧವರಾಯ ಹಾಗೂ ಭಾಸ್ಕರ ಇವರು ಚಾಲುಕ್ಯ ಮನೆತನದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಚರಿತ್ರೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರು ಜೈನರಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಹಿರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಜೈನ ಮನೆತನದವರಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸ್ಮಾರಕಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೋಹಿರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಪ್ರಭಾವವಿತ್ತೆಂಬುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಾಮೋಹಿಯಾಗಿದ್ದ. ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಧಾನಿ ಹಾಳಾಯಿತು ಎಂದು ಚರಿತ್ರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಾರು ? ಹಾಗೂ ಕಾಲ : ಹಾಗೆಯೇ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನು ಯಾರು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಾವು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಭಾಸ್ಕರನೊಡನೆ ಎರಡು ಸಲ ಕದನ ಮಾಡಿ ಜಯಗಳಿಸಿದ. ವಿಪುಲವಾಗಿ ಸೇವಕ ಪಡೆ, ಕುದುರೆ, ಕತಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಳಕೆಯಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸೇವಕ ಪಡೆ ಸೌಕರ್ಯ ಹೇಗೆ ಬಂತು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ತಂದೆ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಒಬ್ಬ ಹೆಸರಾಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ರಾಜಮಾನ್ಯ ವರ್ತಕನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರು ವಿದೇಶಗಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರದ ಏರ್ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಕಳ್ಳಕಾಕರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನ ಸೇವಕರ ಪಡೆಯನ್ನು ಅವರು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಧನಿಕ ವರ್ತಕನಾದ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ಸೇವಕ ಪಡೆ ಇತ್ತೆಂಬುವರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ರಾಜ ಪ್ರಮುಖನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲು ಬೀದರ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಆಧಾರವಿದೆ.[11] ಈ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾದಿಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಗನಾದ ಕಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ೧೨ (ಮ್ಯಾಟರ) ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಲಾದ ವಿವರವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅರಸು ಮನೆತನದ ಹಾಗೂ ಅರಸರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಮಯ್ಯ ಬಹುಶಃ ಚೌಪದನಾದ ಕಾಮಣ್ಣಯ್ಯನೇ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಇನ್ನೊಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬೀದರ ಕೋಟೆಯ ಒಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಸಮಾಧಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.[12] ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕೋಟೆಯ ಒಳಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆತನ ಸಮಾಧಿ ಇರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಕೇವಲ ರಾಜರ ವಂಶದವರಿಗಷ್ಟೇ ಇಂಥ ಸೌಕರ್ಯ ಇರುವುದು ಸಹಜ. ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಶಾಸನದ ವಿವರಕ್ಕೂ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಸಮಾಧಿಗೂ ಒಂದು ಸಂಬಂಧ ಇದೆ ಎಂದು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ವೀರಂಗಯ್ಯನು ಬೀದರ ನಗರದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನೆ ? ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುವ ಒಂದು ಆಧಾರ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ (ಮೋಡಿಬರಹ) ಬರೆದುದೆನ್ನಲಾದ 'ಸುಲ್ತಾನ ಸುರಳಿ'[13] ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ "ಬೀದರ್ ಮಧ್ಯೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಮಣ್ಣನ ಹಿಂದೂ ರಾಜ ಕರೀತ ಹೋತಾ" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರು ಚಿಂಚೋಳಿಯ ಸಿಂಧರೆಂದೂ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿಂಧೂರಂಚೋಳಬೇಣಿ (ಬೇಂದರ) ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು ಅವರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಾಂಡಲೀಕರಾಗಿದ್ದರು. ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೀದರದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರವೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ

---

11. ಎನ್ಯೂವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಫಿ, ೧೯೬೦-೬೧
12. ಬೀದರ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಗೆಝೆಟಿಯರ್, ಪು. ೫೬೪
13. ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಶ್ರೀಯುತ ಗುಂಡಪ್ಪ ಬೆಂಬಳಗೀಕರ, ಕಿರಾಣಾ ಮರ್ಚಂಟ್, ಬೀದರ್ ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ.

ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಾಂಡಲೀಕನಾಗಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆ ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯನು ಜೀವಿಸಿದ ಕಾಲ. ಈತನು ಬಸವ ಪೂರ್ವದವನೇ ಅಥವಾ ಇತ್ತೀಚಿನವನೆ ? ನಮಗೆ ಲಭ್ಯ ವಾಗಿರುವ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಹೇಳುವದಾದರೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಬಸವಪೂರ್ವದವನೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

೧. ಅನೇಕ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಾದವುಗಳೆಂದರೆ, ೬೩ ಪುರಾತನರ ಕಥೆಗಳು, ಅಮರ ಗಣಾಧೀಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅವನು ಇತ್ತೀಚಿನ ವನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಬರುವುದು ಅಸಹಜ.

೨. ಇನ್ನೊಂದು ಆಧಾರವೆಂದರೆ ಅದೃಶ್ಯಕವಿ ವಿರಚಿತ 'ಪ್ರೌಢರಾಯನ ಕಾವ್ಯ.'

"ವಸುಧೇಶ ಕೇಳು ಬಿಜ್ಜಳ ನೃಪಾಲಕನೊಡನೆ, ಬಸವೇಶ ಪೇಳ್ದ ಕಥೆಯಂ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಪುದು" 14 ; ಬಸವೇಶ್ವರನೇ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗೆ ಬಿದರೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿವಶರಣ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನೆಂದು ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಬಸವನಿಗಿಂತ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದೃಶ್ಯಕವಿಯ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ.

೩. ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸು ವಲ್ಲಿ ಈತನ ಸಮಾಧಿ ನಮಗೆ ನಂಬಲರ್ಹ ಆಧಾರ. ಬೀದರ ಕೋಟೆಯ ಒಳಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಹಾಗೂ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಚಂದ್ರಾಣಿಯ ಸಮಾಧಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಾಧಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಅದರ ನಂತರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ. ಕಾಕತೀಯರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀದರ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇನ್ನಿತರ ಹಿಂದೂ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೦ ರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ಅರಸರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೨೫ರ ವೇಳೆಗೆ ಬೀದರ ಕೋಟೆ ಮಹಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ತುಘಲಕ್‌ನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೦೦ ರಿಂದ ಬೀದರ ದಲ್ಲಿ ಬಹುಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭ ವಾದವು. ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೨೪ರಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೋಲಾ ಎಂಬ ಮಸೀದಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಬಹು ಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ನಂತರ ಬರೀದ್‌ಶಾಹಿ ಸುಲ್ತಾನರು, ನಂತರ ಹೈದ್ರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮ್ ಅರಸರು ಬೀದರ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ನಡೆಸಿದರು. ಇವರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೀದರ ಕೋಟೆಯ ಒಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ರಚನೆ ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ. ಎಂದಮೇಲೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಸಮಾಧಿ ರಚನೆ ಕಾಕತೀಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಮಾಧಿ ನಾಶಗೊಳ್ಳದೇ ಉಳಿದಿದ್ದು ಒಂದು ಪವಾಡವೇ ಸರಿ.

೪. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನಮಗೆ ಓಂಕಾರೇಶ್ವರ ಚರಿತ್ರೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಾಗೂ ನಂಬಲರ್ಹವಾದ ಆಧಾರ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೋಹಿರದ ದೀಕ್ಷಿತ್ ಮನೆತನದ ಎರಡನೆಯ ವೇಣಂಭಟ್ಟ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಸಮಕಾಲೀನನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ದೀಕ್ಷಿತ ಮನೆತನದ ವಂಶಾವಳಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡನೇ ವೇಣಂ ಭಟ್ಟ ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೇ ಮಾಧವರಾಯ ಹಾಗೂ ಭಾಸ್ಕರ ಇವರೀರ್ವರಿಗೂ ೧೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೋಹಿರ್ ನಗರದ ಪ್ರಭು ಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಇವರೀರ್ವರ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲು ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ

---

14. ಅದೃಶ್ಯಕವಿ, ಪ್ರೌಢರಾಯನ ಕಾವ್ಯ, ಸಂಧಿ ೧೩

ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೦೦ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೦೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಪ್ರಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ಪ್ರಾಜ್ಞರು, ಸಂಶೋಧಕರು ಈತನು ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಕಾಲವನ್ನು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಎಳೆದಾಡಬಹುದು. ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸ್ವಾಗತ. ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ. ಆತನ ಸುತ್ತ ಹೆಣೆದ ಘಟನೆಗಳು ಕೆಲವು ಪವಾಡ ಹಾಗೂ ಅತಿರಂಜಿತ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕವೆನಿಸಲಾರವು.

ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ವೀರ ಸಂಗಯ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಬೀದರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈತನ ಹೆಸರು ಮನೆಮಾತು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈತನ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಒಬ್ಬ ಶಿವಶರಣ ಇಷ್ಟು ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆತ ಒಬ್ಬ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು ವಿರಳ.

ಈತನು ಜೀವಿಸಿದ ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಲಾಡಗೇರಿ. ಇದು ರುದ್ರಮುನಿಗಳ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಳ. ಈ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಶಿವಪುರವೆಂದೇ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಶಿವಶರಣರ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ (ಗವಿ) ಇನ್ನೂ ಹಸಿರಾಗಿದೆ. ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮ ದಾಸೋಹ ಗಣಾರಾಧನೆ ನಿತ್ಯದ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಬೀದರ ಪ್ರದೇಶವೇ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ಪೇಟೆಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಲಾಡಗೇರಿ, ಕುಂಬರವಾಡ, ಹಾರೂರಗೇರಿ, ಮಂಗಳಪೇಟೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಶಾಸನಗಳ ಹಾಗೂ ಸಮ ಕಾಲೀನ ಕೃತಿಗಳ ಆಧಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಸದಾಚಾರಗಳಿಂದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಿದ್ದ. ಅವನ ಸ್ಮಾರಕವಾದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಗವಿ(ಲಾಡಗೇರಿ) ಇರುವ ಸ್ಥಳ ಬೇರೊಬ್ಬರ ಹೊಲದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಇಂದು ಆ ಹೊಲದ ಒಡೆಯ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡು ರುದ್ರಮುನಿಗಳ ಮಠಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವ ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಬೀದರದ ಒಳಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಮಾಧಿ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಅವನ ಪ್ರಭಾವೀಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

೧೫ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಬೊಮ್ಮಗೊಂಡೇಶ್ವರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಶಸ್ತ ಶಿವಶರಣ. ಈತನೂ ಅನೇಕ ವಚನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[15] ಅವುಗಳ ಕೂಲಂಕಷ ಪರಿಷ್ಕರಣ ಇನ್ನೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆತನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವೀ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿದರ್ಶನದ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗೆ ಇದೆ:

ಶ್ರೀ ಗುರು ವೀರಸಂಗಮನ ಬಣ್ಣಿ — ಬಣ್ಣಿಸುವುದೆಂತು ಸಾಧ್ಯವೋ
ಸೂಳೆಯಮನೆಯಲ್ಲುಂಡು ಅವಳ ದೀಕ್ಷೆಯ ಗೈದು.
ಶಿವಶರಣೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ; ಕಾಟುಗನ ಮನೆಯಲ್ಲುಂಡು
ಅವನ ಜಂಗಮ ದಾಸೋಹಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ;
ವೈರಿ ಭಾಸ್ಕರಂಗೆ
ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ತೆತ್ತು ಮೈದುನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ; ಮೃತ
ಪಟ್ಟವಂಗೆ ಮರಳಿ ಪ್ರಾಣವ ತೆತ್ತು ಪರುಷದ ಪುತ್ಥಳಿ ಪತಿತಪಾವನ ಮೂರ್ತಿ
ಶ್ರೀ ಗುರು ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಶ್ರೀಪಾದಕ್ಕೆ ನಮೋ ನಮೋ ಎಂದು
ಬದುಕಿದನು ಬಸವಣ್ಣ.

ಬೊಮ್ಮಗೊಂಡೇಶ್ವರನು ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ

15. ಈತನ ವಚನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಶಾಂತಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಲಾಡಗೇರಿ), ಬೀದರ್ ಇವರು ಕಲೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ವಚನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ದೀನ-ದಲಿತರ ಉದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ.

ಭಕ್ತ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಯ್ಯನ ವಿರಚಿತ 'ವೀರಸಂಗಯ್ಯನ ಚೌಪದನ' ಒಂದು ಸುಂದರ ಕೃತಿ. ಶರಣ ದಂಪತಿಗಳ ಮೋಹಕ ಚಿತ್ರ ಬಲು ಸೊಂಪಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನಷ್ಟೆ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಚೆಂದ್ರಾಣಿಯೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದೆಡೆ ವೀರಸಂಗಯ್ಯನು ವೀರಪ್ರತಾಪನಾಗಿ, ಕ್ಷಮಾಶೀಲನಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಶರಣೆ ಚೆಂದ್ರಾಣಿ ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮದ ಮೂಲ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಶೀಲಭಂಗ ಮಾಡಲೆತ್ನಿಸಿದ ಕಾಮುಕನನ್ನು ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಹೋದರನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ, ಹೆಣ್ಣು ಎಷ್ಟು ಕರುಣಾಮಯಿ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ಮುಗ್ಧಭಕ್ತಿಯ ಶರಣನಾಗಿ ಬಾಳಿದರೂ, ದರ್ಪ ದೌರ್ಜನ್ಯ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಖಡ್ಗ ಹಿರಿದು ಮೆರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಚಿತ್ರ ಬದುಕಿನ ತೇಜೋಮಯ, ಅಷ್ಟೇ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಅನುಪಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.